

L A U D A T I O
Pentru acordarea titlului onorific
Doctor Honoris Causa
al
Academiei Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu” din Sibiu

Domnului academician profesor universitar doctor

Alexandru SURDU

Președinte al Secției de Filosofie, Teologie, Psihologie și Pedagogie
a Academiei Române și vicepreședinte al Academiei Române

PROPOSITIO

Comunitatea academică din Academia Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu” din Sibiu este deosebit de onorată să fie astăzi alături de una dintre cele mai marcante personalități a vieții academice și manageriale din România, de domnul academician doctor în filosofie Alexandru SURDU, o personalitate ce se bucură de un prestigiu recunoscut atât la nivel național, cât și la nivel internațional.

Acordarea titlului de *Doctor Honoris Causa* și primirea sa în rândul membrilor de onoare ai corpului academic al Academiei Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu” din Sibiu reprezintă recunoașterea valorii incontestabile a domnului academician Alexandru SURDU, dobândită într-o viață dedicată studiului filosofiei, în general, și a logicii, în special, și a aplicării acestor cunoștințe în folosul societății.

CURRICULUM

Domnul academician Alexandru SURDU s-a născut la 24 februarie 1938 în Brașov. A fost elev al Liceului „Andrei Șaguna” din Brașov (1952-1955).

În 1956-1957 a fost student (cursuri fără frecvență) la Facultatea de Construcții Civile și Industriale a Institutului de Construcții din București. Absolvent al Facultății de Filosofie a Universității din București (1958-1963). A fost influențat de profesorii: Radu Stoichiță (istoria logicii) și de asistentul acestuia Gustav Niels Offenberger; Henri Wald (logică clasică), George Enescu (logică matematică), Alexandru Boboc (istoria filosofiei moderne), Tudor Bugnariu (materialism dialectic). Lucrarea de licență *Dialectica abstracției* (cu Radu Stoichiță) a fost notată cu zece și a fost hotărâtoare pentru repartiția la Institutul de Filosofie al Academiei Române (1963-1964).

În timpul facultății a fost coordonatorul Cercului de Logică, la care a susținut referate și comunicări, îndrumat de Gustav Niels Offenberger și Mircea Constantinescu, de la Catedra de Logică.

Din 1964 a fost cercetător la Centrul de Logică al Academiei Române (și apoi al Academiei de Științe Sociale și Politice) înființat și condus de

academicianul Athanase Joja. La Centrul de Logică a făcut parte din Sectorul de logică clasică, condus de academicianul Dan Bădărău și a colaborat cu Aram Frenkian, Anton Dumitriu și Constantin Noica.

În 1965, Constantin Noica a reînființat un fel de Seminar „Nae Ionescu”, neoficial, la care participau și Virgil Bogdan și Constantin Floru (din Școala lui Nae Ionescu), la care Alexandru SURDU prezenta traduceri din *Logica Mare* și *Logica Mică* ale lui Hegel, cu interpretări; Virgil Bogdan, traduceri din *Fenomenologia spiritului* și Constantin Floru, traduceri din *Filosofia naturii*, pe care le-au și publicat ulterior.

Din 1968, Alexandru SURDU prezintă traducerea lui Mihai Eminescu din *Critica rațiunii pure* a lui Kant, comparativ cu traducerea lui Traian Brăileanu și Nicolae Bagdasar, care a și participat la două ședințe de Seminar.

Constantin Floru, la care se țineau ședințele, a descoperit notele de curs ale părinților săi, care au fost studenți ai lui Titu Maiorescu, găsind cu această ocazie și traducerea lui Maiorescu din *Critica rațiunii pure* și din alte lucrări ale filosofilor moderni. Alexandru SURDU și Constantin Floru au publicat un serial cu aceste traduceri în revista „Ramuri”: *Texte filosofice* traduse de Titu Maiorescu și comentate de Constantin Floru și Alexandru SURDU, nr. 2-6, 10-11, din 1969.

Împreună cu Constantin Noica și Constantin Floru, Alexandru SURDU a publicat în 1975 la Editura Univers, lucrarea Mihai Eminescu, *Lecturi kantiene*, cu traducerea menționată a lui Titu Maiorescu în *Anexă*. Lucrarea fusese oferită inițial la Editura „Albatros” din București (*vide* și *Consolări filosofice*, 1).

În aceeași perioadă, Constantin Noica a mai organizat un seminar de limba greacă pe texte din *Categoriile* lui Aristotel, care se ținea într-o grădină de pe strada Biserica Alexe, unde locuia la gazdă Alexandru SURDU. Mai participau Gustav Niels Offenberger, Sorin Vieru și, uneori, Horia Hâncu, profesor de limba greacă. Ultimul revizua traducerea lui Constantin Noica la *Categoriile* lui Aristotel, publicată cu ocazia traducerii comentatorilor greci Porfir, Dexip și Ammonius (București, 1968). Tot atunci, Constantin Noica, printr-un gest care l-a îndatorat pe Alexandru SURDU pentru totdeauna, i-a făcut cunoștință cu Nicolae Ștefănescu, fost profesor de limba greacă la Seminarul „Mitropolit Nifon”, și i-a plătit acestuia 20 de lecții, considerând că sunt suficiente pentru inițierea în limba greacă veche a tânărului Alexandru SURDU. Astfel instruit, cu serioase cunoștințe de limba germană (a și tradus din Kant, Wittgenstein și Popper) a început studiul filosofiei clasice germane și al logicii aristotelice, publicând, chiar

din primul an de cercetare (1964), studii în reviste de specialitate și de cultură generală.

În anii 1969-1970, Alexandru SURDU a beneficiat de o bursă de specializare în logică simbolică și fundamentele științelor la Institutul de Matematici al Universității din Amsterdam, unde a colaborat cu profesorii Arend Heyting și B. van Rootselaar, publicând ulterior două cărți la Editura Academiei Române, *Elemente de logică intuționistă* (1976) și *Neointuționismul* (1977). Cu această ocazie (1976), Alexandru SURDU a realizat prima expunere intuitivă (neformalizată) a logicii intuționiste, introducând distincții între asertarea și atestarea constantelor intuționiste propoziționale, a elucidat problema negației intuționiste, a semnificației operațiilor logice și a cuantificării, care se dovedesc toate diferite de cele uzuale în logica simbolică neointuționistă, dar operante în domeniul matematicii. A întreprins, de asemenea, un studiu complex din perspectivă intuționistă al sistemelor formale, cu aplicațiile lor, și un studiu asupra formalismului neointuționist cu referințe și la contribuțiile matematicienilor români. În lucrarea din 1977 a întreprins, tot pentru prima oară, o expunere istorică a intuționismului, ilustrând elementele intuționiste, uneori frapante, din opera lui Aristotel, Descartes și Immanuel Kant, urmată de expunerea completă a intuționismului contemporan, cu accentul pe intuționismul logic și teoria lui L. E. J. Brouwer. A doua parte a lucrării prezintă o expunere sistematică a filosofiei neointuționiste pe domenii: ontologia, metodologia, gnoseologia, epistemologia și sociologia.

În anul 1971, Alexandru SURDU își publică teza de doctorat *Logică clasică și logică matematică* (Editura Științifică din București), pe care o va susține abia în 1976 cu profesorul Ion Didilescu, din cauza stingerii din viață a conducătorului științific inițial (Athanasie Joja, în 1972). Aici sunt stabilite criteriile ontice, logice și lingvistice pentru distincția domeniilor clasice și simbolice ale logicii. Formele logico-clasice (noțiunea, judecata și raționamentul) sunt considerate forme de reflectare, iar cele simbolice (relații, funcții și operații) sunt considerate forme de modelare. Pe baza acestor distincții este soluționată disputa dintre reprezentanții celor două discipline logice, care nici nu se exclud una pe cealaltă, nici nu pot fi înglobate una în alta, căci au forme logice deosebite, expresii lingvistice deosebite și aplicații la domenii diferite. În cazuri contrare, când se aplică una (ca metodă) la cealaltă (ca obiect) se produc cunoscutele paradoxe logice, clasificabile după cele trei forme logico-clasice. Se face cu această ocazie și distincția dintre facultățile gândirii, rațiunea și intelectul, corespunzătoare logicii clasice și celei

simbolice, prefigurându-se și speculațiunea căreia îi corespunde logica dialectico-speculativă.

Tot în anul 1971, Alexandru SURDU participă la al IV-lea Congres internațional de logică, metodologie și filosofia științei de la București.

În 1972 este ales membru corespondent al Centrului superior de logică și științe comparate din Bologna.

În 1973 participă la Congresul internațional de filosofie de la Varna, iar în 1974 la Congresul internațional Hegel de la Moscova.

În 1975, Alexandru SURDU obține premiul „Vasile Conta” al Academiei Române.

Anul 1975 coincide cu apogeul „revoluției culturale” din România comunistă, în cursul căreia a fost desființat și Centrul de Logică al Academiei de Științe Sociale și Politice, condus în ultima perioadă de acad. prof. Tudor Bugnariu. În ciuda protestelor și memoriilor, Alexandru SURDU, datorită faptului că nu era membru al P.C.R., a fost repartizat ca cercetător la Biblioteca Centrală Universitară din București. În cadrul Serviciului de Informare și Documentare a elaborat și a colaborat la lucrări informative de filosofie contemporană, sociologie, istorie și literatură (*vide Lista de lucrări*, VII). Din cauza acestei situații, Alexandru SURDU a pierdut posibilitatea, reală până în 1975, de obținere a bursei Humboldt (*vide și Epistole memorabile*, 4 și 5).

Datorită intervenției lui Constantin Noica pe lângă Mihai Șora, care lucra pe atunci la Ministerul Învățământului (*vide și Consolări filosofice*, 3) și a profesorului Tudor Bugnariu, Alexandru SURDU obține transferul la Institutul de Cercetări Pedagogice și Psihologice al Ministerului Învățământului, unde nu era obligatorie calitatea de membru al P.C.R. Aici a lucrat mai întâi în domeniul psihologiei, elaborând lucrări de psihologia gândirii creative și, ulterior, în domeniul pedagogiei, ocupându-se cu inițierea elevilor și studenților în cercetarea științifică.

În 1982, datorită desființării Institutului de Cercetări Pedagogice și Psihologice, cu ocazia așa-numitului „proces” al meditației transcendente, Alexandru SURDU a fost repartizat ca bibliotecar la Biblioteca Facultății de Medicină Veterinară a Institutului Agronomic din București. Aici a elaborat traduceri și rezumate ale unor lucrări și studii de medicină veterinară apărute în reviste de specialitate germane, engleze, franceze și italiene, lucrând în perioadele de vacanță ale studenților la fermele Institutului Agronomic.

Tot prin intervenția lui Constantin Noica și a scriitorului Ion Lăncrăjan, Alexandru SURDU obține în 1984 transferul la Muzeul Literaturii Române din București, unde lucrează la descifrarea (împreună cu Gherasim Pinteș și Mariana Petrescu) manuscriselor

germane (*vide* și *Consolări filosofice*, 4), scrise în grafie gotică, ale lui Mihai Eminescu și traducerea lor în limba română (pentru volumele X, XV și XVI din *Operele* lui Mihai Eminescu).

Din nou reușește, în 1988, de data aceasta cu sprijinul profesorului Gheorghe Al. Cazan, transferul ca redactor la „Revista de Filosofie”, unde are răgazul și posibilitatea să-și continue cercetările din domeniul logicii. Astfel că, în 1989, publică, la Editura Academiei Române, lucrarea *Teoria formelor prejudicative*, căreia redactorii năstrușnici, pentru a scăpa de Direcția Presei, i-au pus ca supratitlu *Actualitatea relației gândire limbaj*, căci se publicau pe atunci numai lucrări de „actualitate”.

Teoria formelor prejudicative începe cu o investigație originală, de tip logico-simbolic, a primelor capitole din lucrarea lui Aristotel *Categoriae*. Sunt puse în evidență relațiile prejudicative *in esse* și *dicitur de care* au loc între diferite entități: *in re*, *in mente* și *in voce*. Ele sunt asemănătoare cu judecățile, dar nu alcătuiesc astfel de formațiuni, căci nu sunt nici afirmative, nici negative, nici adevărate, nici false. Urmărite în celelalte lucrări aristotelice, ca și la comentatorii antici și moderni, aceste relații se dovedesc de mare importanță logică, tradițională și modernă, și general filosofică. Alexandru SURDU, prin extinderea studiului cu mijloacele logicii clasice și ale celei simbolice a pus în evidență și alte relații prejudicative decât cele două utilizate de Aristotel (*pertinere ad*, *includitur in*, *inter esse*, *cum esse*) și cinci tipuri de entități prejudicative: individualul, proprietatea, relația, determinația și expresia. Pe baza acestora poate fi elaborat conceptul de formă prejudicativă, care să conțină variabile pentru entitățile prejudicative. Cu ajutorul acestor forme prejudicative se obțin interdependențe asemănătoare celor silogistice, pot fi soluționate probleme logico-simbolice referitoare la paradoxe și general filosofice legate de interpretarea universalului, a distincției dintre subzistență, existență și ființă, ca și a celei dintre intelect, rațiune și intelectul rațional.

După 1990, Alexandru SURDU ocupă postul de redactor-șef al „Revistei de filosofie” și „Revue roumaine de philosophie” (până în anul 2000).

În 1992, Alexandru SURDU este ales membru corespondent al Academiei Române. I se recunoaște vechimea în cercetare și ocupă prin concurs postul de cercetător științific principal gradul I la Institutul de Filosofie al Academiei Române. Devine președinte al Despărțământului Central – Brașov al Asociațiunii Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român, Astra și director al revistei „Astra” din Brașov. Este primit ca membru al Uniunii Scriitorilor din România, filiala Brașov.

Din 1992 a fost suplinitor la Catedra de istoria filosofiei pentru cursurile de filosofie modernă și filosofie contemporană; conferențiar din 1993 și profesor titular (1995-2007) la Facultatea de Filosofie a Universității din București. La Facultatea de Psihologie a Universității „Titu Maiorescu” din București predă cursurile de istoria psihologiei și psiholingvistică.

Din 1993 este membru titular al Academiei Române și președinte al Secției de filosofie, teologie, psihologie și pedagogie a Academiei Române.

Din 1997 este director al Institutului de Filosofie și Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru” al Academiei Române.

Între timp a publicat numeroase cărți și studii (*vide și Lista de lucrări*), obținând, în 1996, Premiul Uniunii Scriitorilor pentru critică, istorie literară și eseu „Octav Șuluțiu”.

În anul 2004 a fost distins cu Ordinul Național „Serviciul Credincios” în grad de cavalier.

ERGO

Pentru toate cele menționate anterior și luând în considerare faptul că Academia Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu” din Sibiu reprezintă una din cele mai importante instituții ce pregătesc viitorii manageri de mâine și care în dezvoltarea lor profesională sunt influențați de cunoștințele domnului academician profesor universitar doctor Alexandru SURDU, președinte al Secției de filosofie, teologie, psihologie și pedagogie a Academiei Române și vicepreședinte al Academiei Române, considerăm că decernarea prestigiosului titlu de *Doctor Honoris Causa* de către instituția noastră constituie dovada alesei prețurii a activității sale profesionale, științifice și didactice și un omagiu adus unei personalități de excepție a zilelor noastre.

Sibiu, 29 noiembrie 2017

Președintele Senatului Universitar
al Academiei Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu” din Sibiu

Conf.univ.dr.

Ioan Gabriel POPA